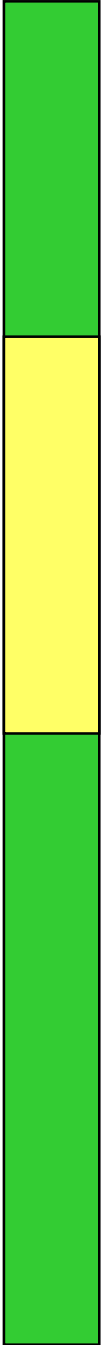

Tipuri de variabile, indicatori de
tendință centrală și dispersie

Nu tot ceea ce poate fi măsurat are
valoare și nu tot ce are valoare poate
fi măsurat.

Bradley & Field 1995, EBM

Tipuri de date

Calitative (categorice)

- **Dichotomice** (masc./fem., succes/eșec),
- **Nominale** (grupă sanguină, stare civilă),
- **Ordinale** (anxietate, stadii ale cancerului, satisfacție).

Cantitative

- **Discrete** (numărul de vizite la un medic de familie într-un an, numărul de episoade de boală în ultimii 5 ani),
- **Continue** (vârstă, tensiune arterială, greutate la naștere).

Calitative

Dichotomică (Binară): Această variabilă are doar 2 categorii posibile (care se exclud una pe alta)

Ex. Rezultat: Succes/Eșec,
Sex: Masculin/Feminin.

Nominală: Această variabilă are mai mult de 2 categorii, care se exclud una pe alta și care **nu** sunt ordonate

Ex. Grupele sanguine: A/B/AB/O,
Stare civilă: Căsătorit/Divorțat/Necăsătorit/Văduv.

Ordinală: Această variabilă are mai mult de 2 categorii, care se exclud una pe alta și care sunt ordonate

Ex. Stadiul bolii: Ușoară/Moderată/Severă,
Satisfacție: Foarte satisfăcut/Satisfăcut/Nesatisfăcut

Cantitative

Discretă: Această variabilă reprezintă adesea “numărări” (valori întregi)

Ex. Numărul de vizite la medicul de familie într-un an,

Numărul de copii,

Numărul de internări la spital în ultimii 5 ani.

Continuă: Această variabilă ia orice valoare între anumite limite

Ex. Înălțimea în cm,

Greutatea în kg,

Distanța de acasă la locul de muncă în km.

Ordinale vs. Discrete

Ordinale

Stadii în cancerul mamar   I   II   III   IV

⇒ Spațierea nu este egală

Discrete

Nr. de copii   0   1   2   3   4   5+

⇒ Diferențele sunt egale

Discrete vs. Continue

Discrete

Nr. de copii   0   1   2   3   4   5+

⇒ Numărare, valori numerice întregi

Continue

Greutate la naștere (kg)   de la cca 1,5 la cca 4

⇒ Gamă de valori continue neîntrerupte

Greutate la naștere

<1.5   (1.5, 1.99)   (2, 2.49)   (2.5,2.99)   (3, 3.49)   (3.5, 3.99)   ≥4

Importanța tipului de date

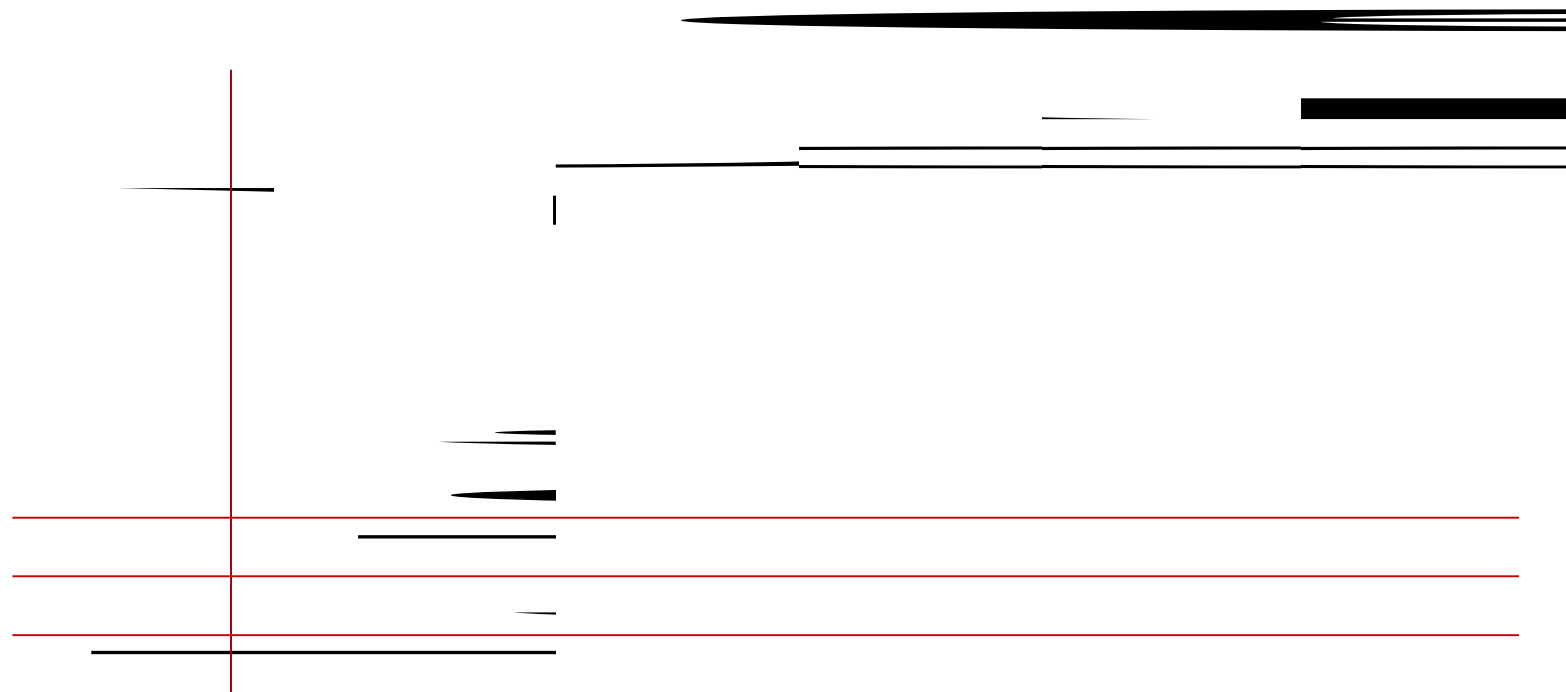
- ✚ Tipul de date are o importanță critică în determinarea metodelor de analiză potrivite și valide.
- ✚ Distincția majoră este între variabilele continue și cele categorice.

Verificarea sănătății	Cum se măsoară	Tipul de variabilă
Tensiunea arterială	mmHg	continuă
Colesterol	mmol/l	continuă
Diabet	Da/Nu	dichotomică
IMC (indice masă corp)	kg/m ²	continuă

Caracteristici	Cum se măsoară	Tipul de variabilă
Vârstă	ani	continuă
Sex	fem./masc.	dichotomică
Slujbă	angajat/ pens./casnică (...)	nominală
Statutul de fumător	fumător, nefumător, ex-fumător	nominală
Exerciții fizice: cât de des?	ore pe săptămână	discretă
Consum alcool: cât de des?	unități pe săpt.	discretă
Consum alcool: de ce?	(numiți motive)	nominală
Nivelul sănătății	De la excelent (1) la îngrozitor (5)	ordinală

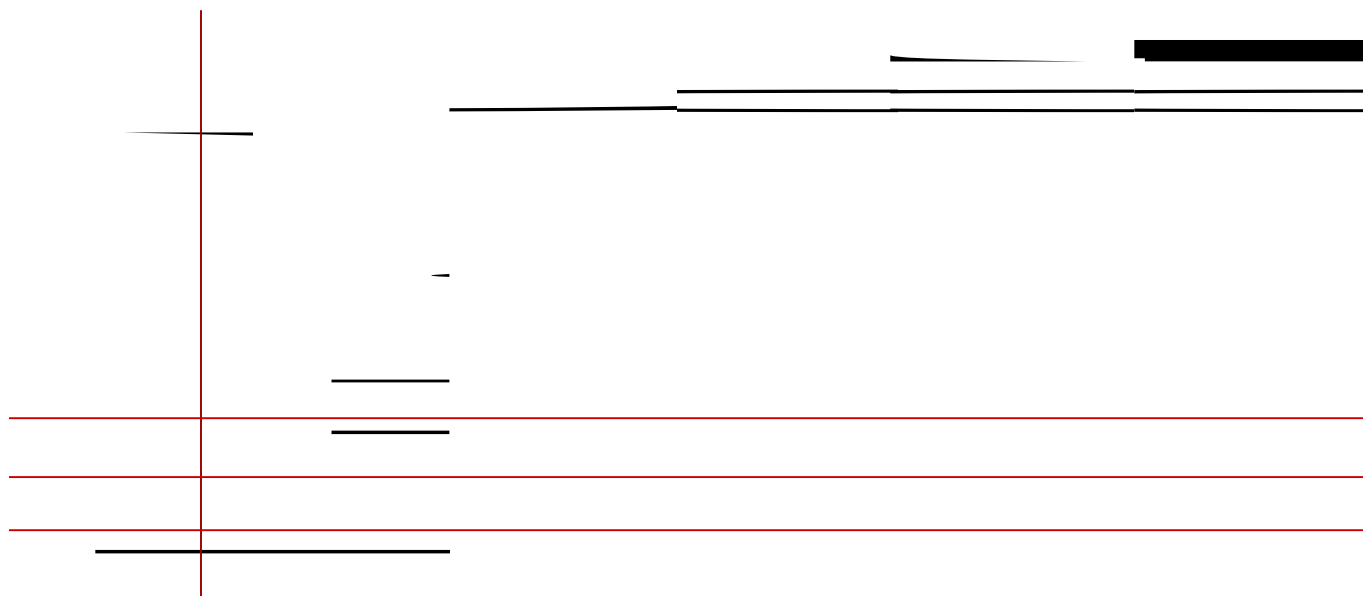
Prezentarea datelor Nominale

⇒ Tabel de frecvențe

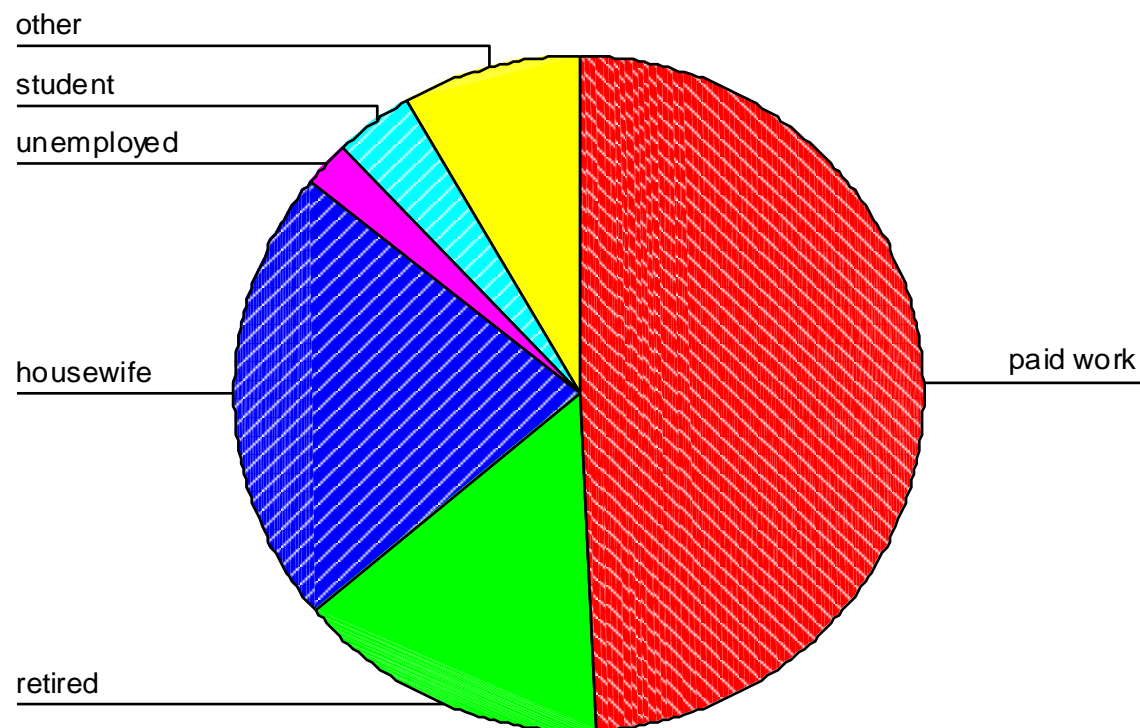
Prezentarea datelor Ordinale

⇒ Tabel de frecvențe

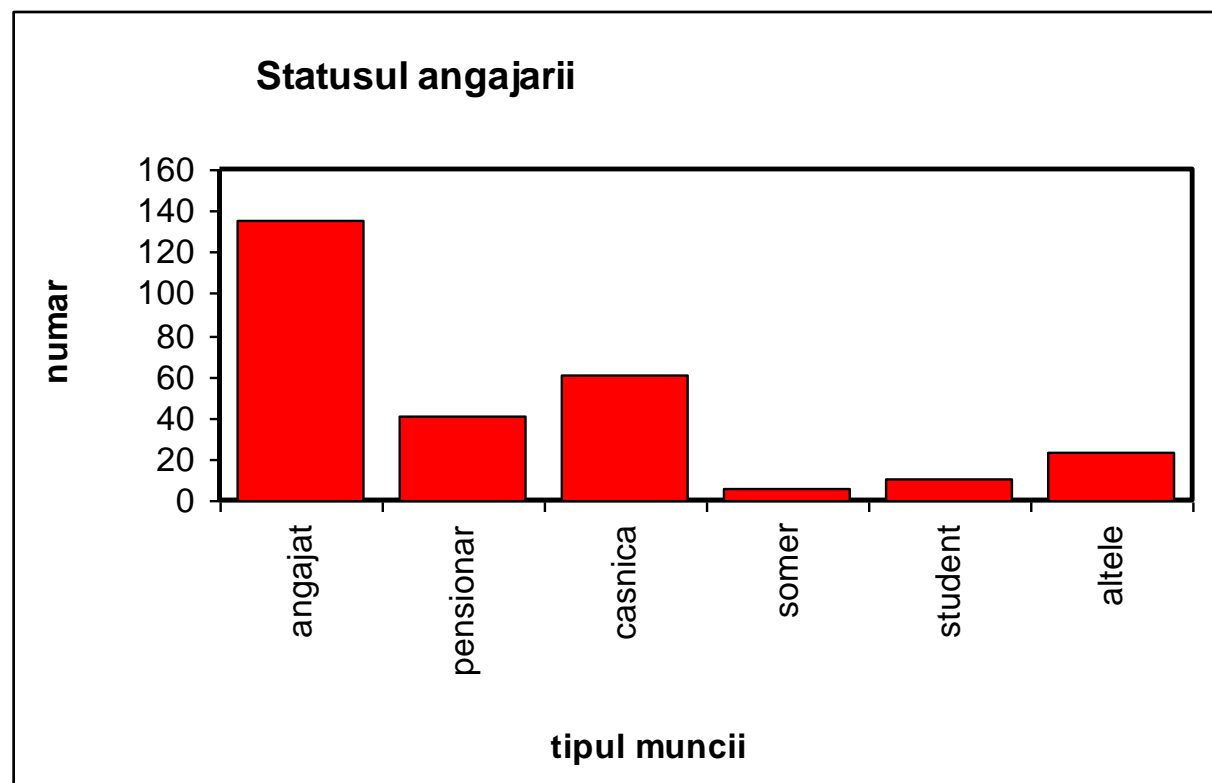
Prezentare grafică a datelor calitative

Plăcintă ⇐

Prezentare grafică a datelor calitative

Coloane ↵

Două variabile categorice prezentate împreună

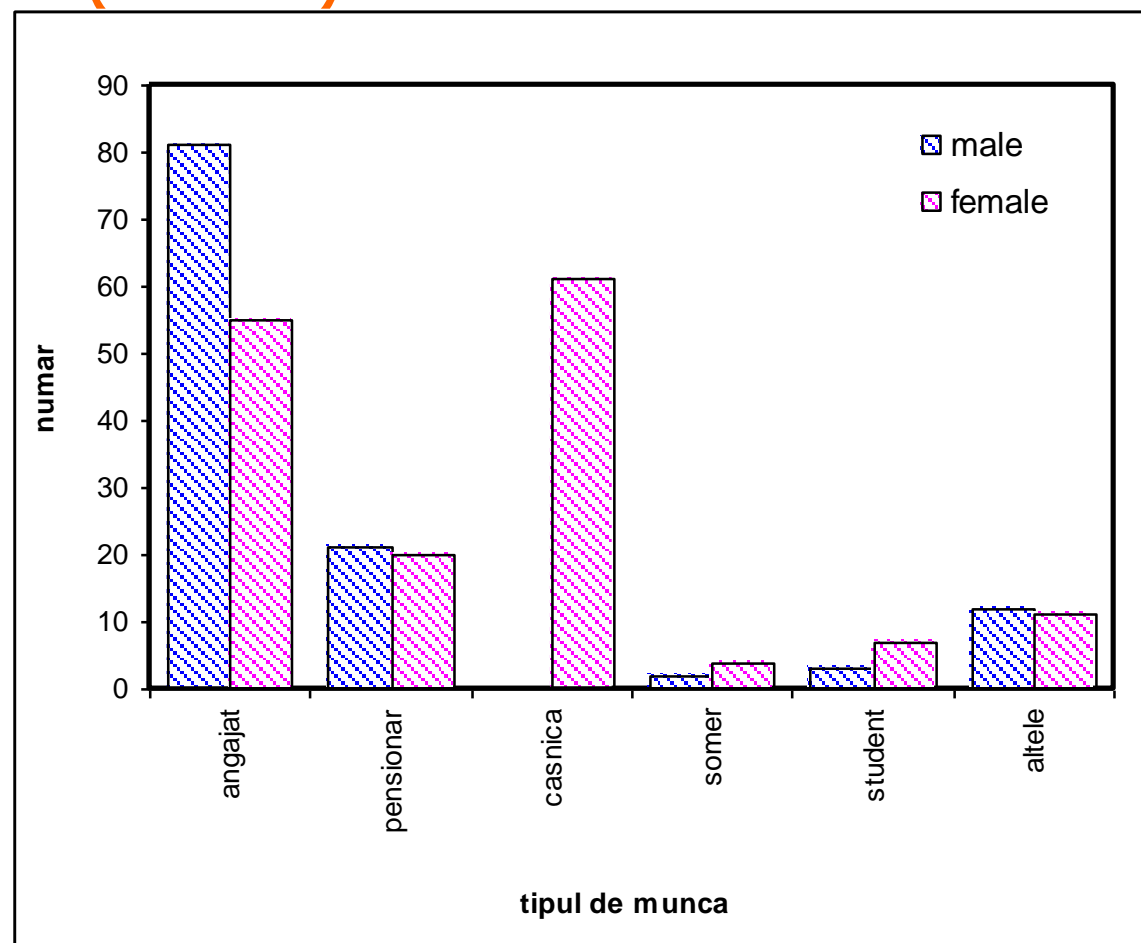
Crosstabulation: ocupație & sex ⇄

		gender of the subject		Total
		male	female	
type of work	paid work	81 68.1%	55 34.8%	136 49.1%
	retired	21 17.6%	20 12.7%	41 14.8%
	housewife		61 38.6%	61 22.0%
	unemployed	2 1.7%	4 2.5%	6 2.2%
	student	3 2.5%	7 4.4%	10 3.6%
	other	12 10.1%	11 7.0%	23 8.3%
Total		119 100.0%	158 100.0%	277 100.0%

Reprezentare grafică 1

Ocupație & Sex

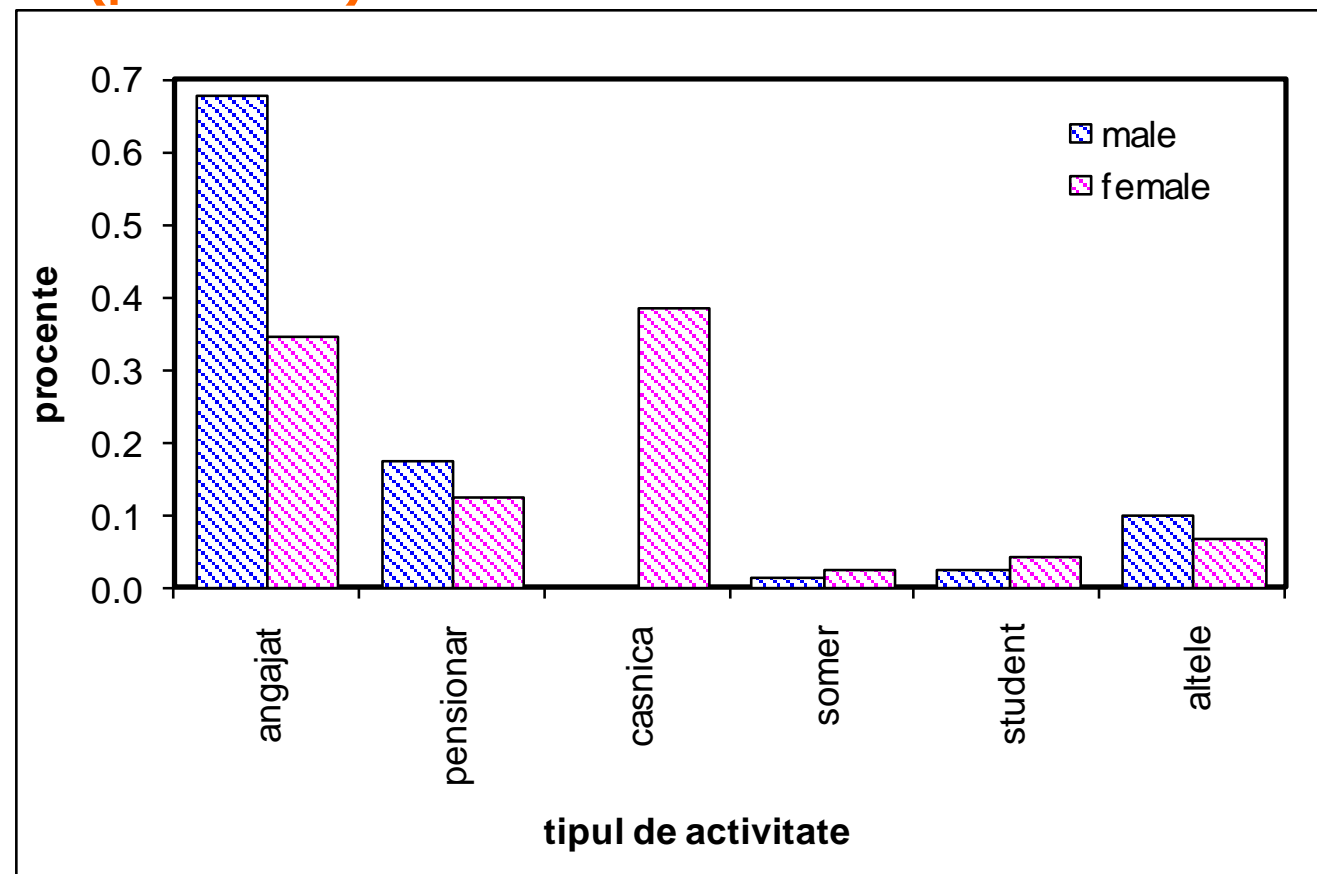
⇒ Coloane (numeric)

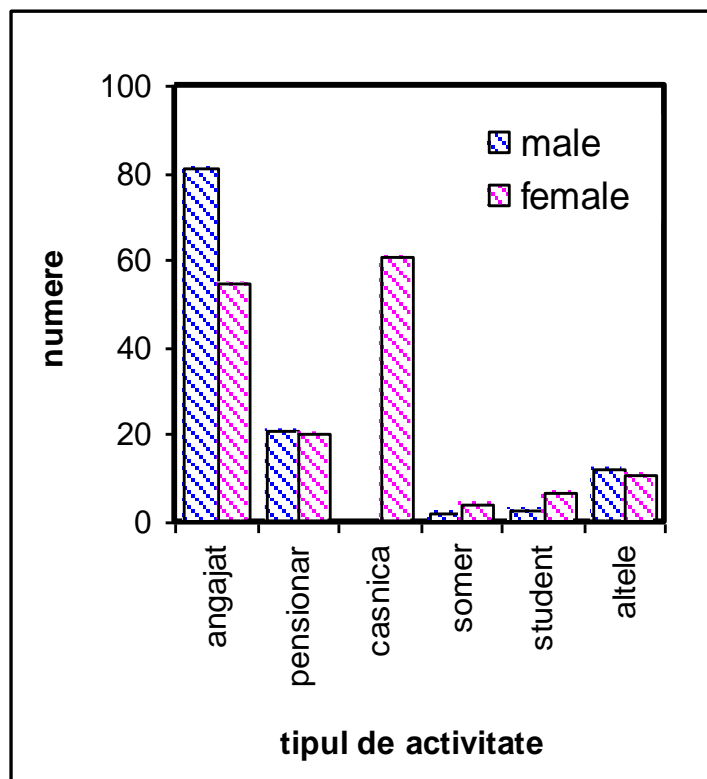
Reprezentare grafică 2

Ocupație & Sex

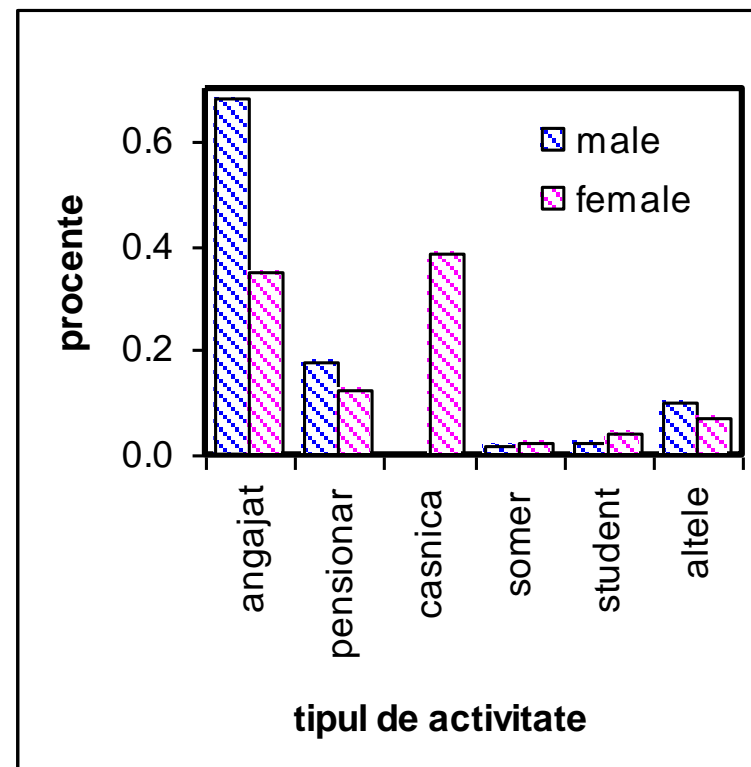
⇒ Coloane (procente)

Frecvențe sau Procente?

bărbați n=119

femei n=158

Prezentarea datelor calitative

Variabila	Screening pas cu pas (n= 1513) n (%)	Screening cuplu (n= 330) n(%)
<u>Starea civila</u>		
Casatorit	1 190 (79)	269 (81)
Concubinaj	224 (15)	45 (14)
Necasatorit	99 (6)	16 (5)
Partener prezent la vizita antenatala?	840 (51)	188 (52)

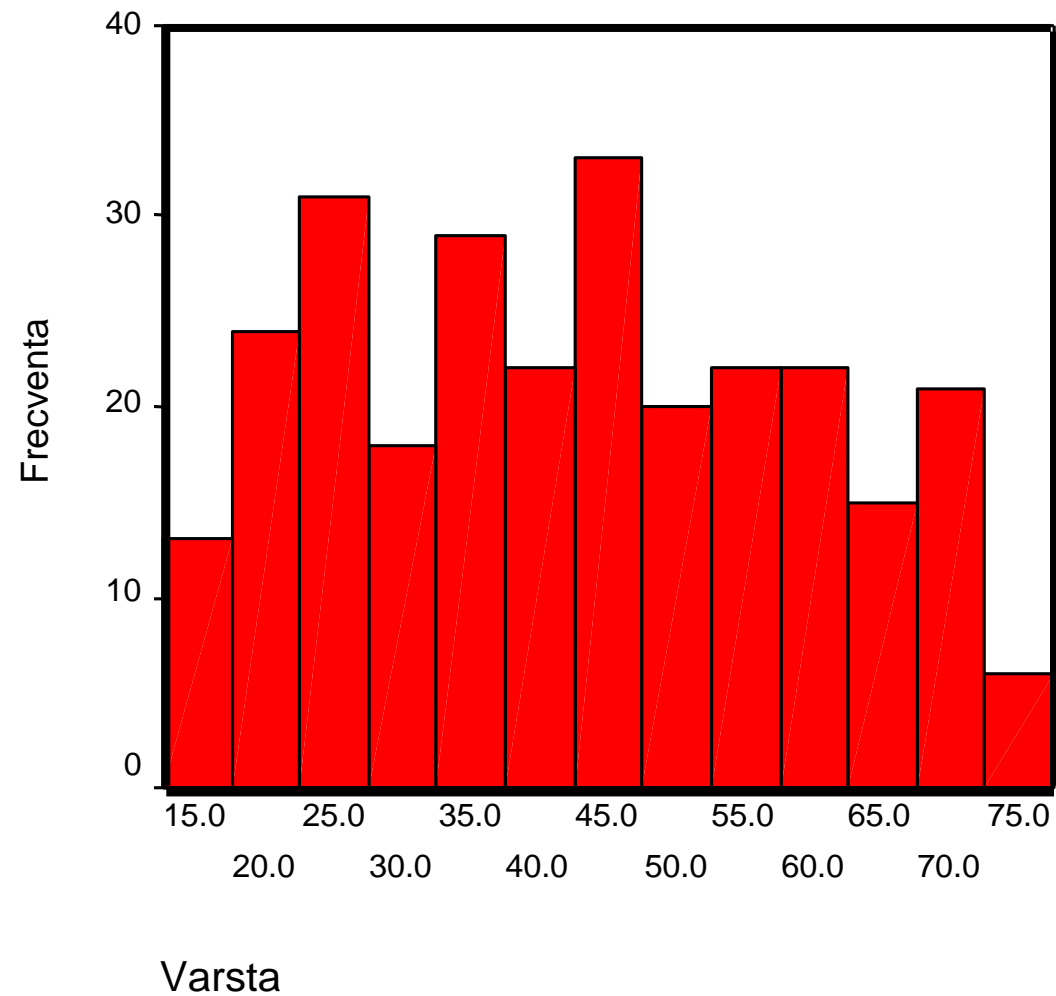
Date Continue

✚ Pentru date continue este important să verificăm forma distribuției de frecvențe. Acest lucru se face cu ajutorul **histogramei**.

✚ **Forma distribuției** este importantă pentru determinarea celei mai potrivite măsurători care să indice locația și răspândirea datelor.

Histograma

Distribuția de frecvențe ↵

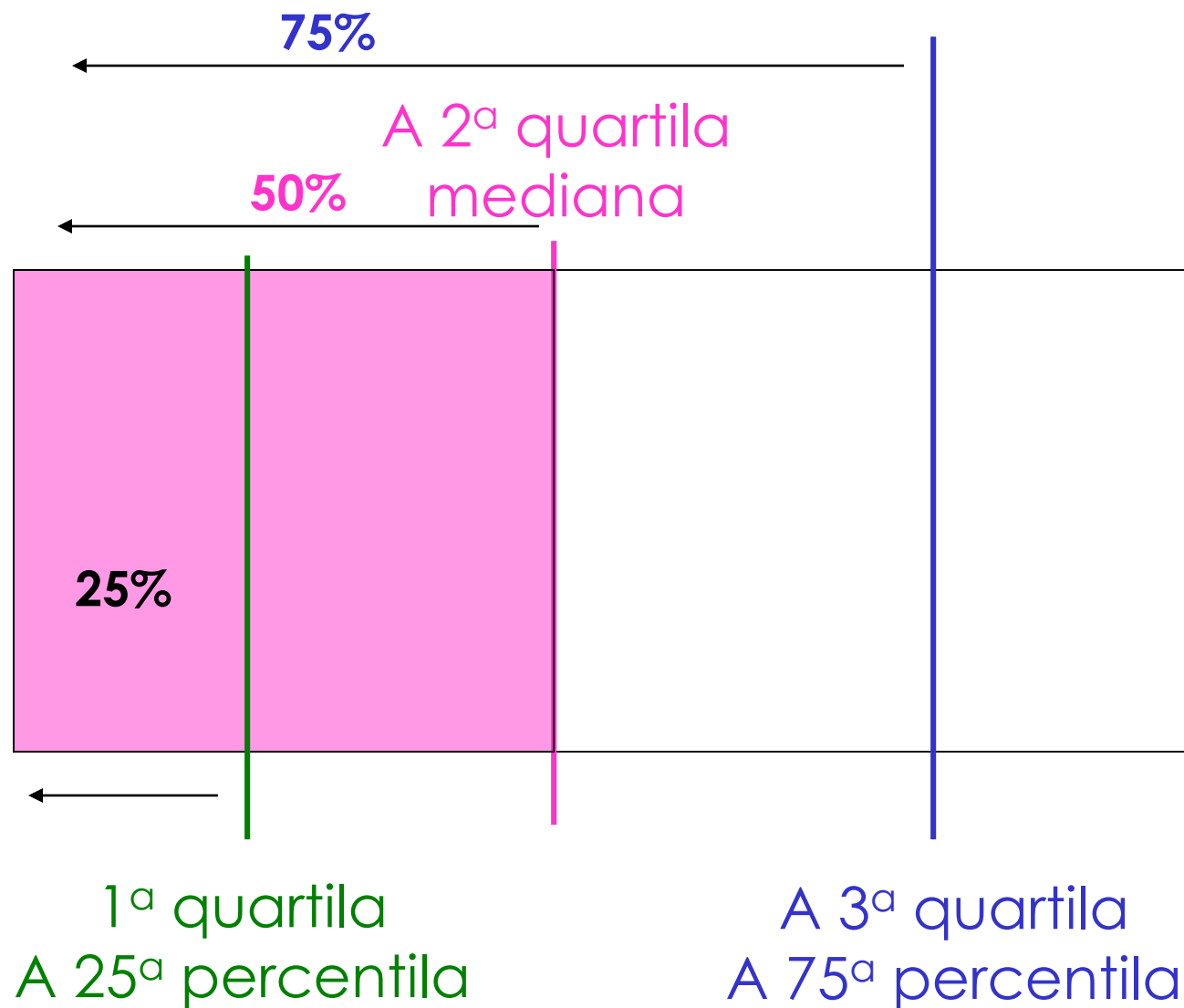

Măsurători ale variației

Pentru a evalua variabilitatea observațiilor ⇐

- ✚ **Rangul**: valoarea maximă minus valoarea minimă,
- ✚ **Varianța eșantionului**: suma pătratelor distanțelor fiecărei observații față de medie împărțită la $n-1$,
- ✚ **Deviația standard a eșantionului**: rădăcină pătrată (radical) din varianța eșantionului,
- ✚ **Coeficientul de variație**: deviația standard se exprimă ca procent al mediei,
- ✚ **Intervalul interquartilelor**: diferența între 25^a percentilă și a 75^a percentilă a setului de date.

Quartile

Exemplu: vârstele înregistrate la 282 subiecți

Media	43.1 ani	Mediana	43 ani
Minimum	15 ani	25 ^a percentila	25 ani
Maximum	75 ani	75 ^a percentila	56.3 ani
Rang	60 ani	IQR	31.3 ani
Varianța	280.5 ani ²		
Deviația Standard	16.8 ani		
(DS)			

Măsurători ale tendinței centrale

Indicatori ai centrului setului de date ⇐

⊕ **Media** - aritmetică

suma tuturor observațiilor și împărțirea lor la numărul de observații.

⊕ **Mediana** – valoarea centrală a distribuției

rangul observațiilor și mediana reprezintă observația sub care se găsesc 50% din toate valorile.

⊕ **Modul** – valoarea care se întâlnește cel mai des.

Măsuri potrivite pentru tendențe centrale și dispersie

Tip de date	Central	Dispersie
Ordinale	Mediana	IQR
Variabile continue deviate	Mediana	IQR
Variabile continue simetrice	Media	Deviația standard

Coeficientul de Variație

$$CV = DS/medie$$

- ✚ CV este o cantitate fără unitate de măsură care indică variabilitatea în jurul mediei în funcție de mărimea acesteia,
- ✚ Este mai bună decât DS pentru compararea gradului de variabilitate la diferiți subiecți, localizări, grupuri etc...
- CV este folosit adesea pentru a descrie eroarea de măsurare, adică variația între măsurătorile aceleiași cantități la același individ.

Coeficientul de Variație

Tabel 1. Date de citometrie legate de martori și pacienți cu sferocitoză ereditară (SE)

	Martori (n=140)		SE severă (n=11)	
Parametru	Medie	DS	Medie	DS
RDW (g/l)	25.8	1.8	45.0	3.0
RDW: Reticulocyte Distribution Widths				

$$CV_{\text{controls}} = 1.8/25.8 = 0.0698 = 6.98\%$$

$$CV_{\text{severe}} = 3.0/45 = 0.0667 = 6.67\%$$

Prezentarea datelor continue

EX. Vârsta înregistrată la 282 subiecți

⊕ **Medie, Deviație standard**

- Vârsta medie a respondenților a fost 43.1 ani (deviația standard (DS) = 16.8).

⊕ **Mediana, intervalul interquartilelor**

- Vârsta mediană a fost 43 ani (intervalul interquartilelor între 25 și 56.3).

Prezentări grafice ale datelor continue

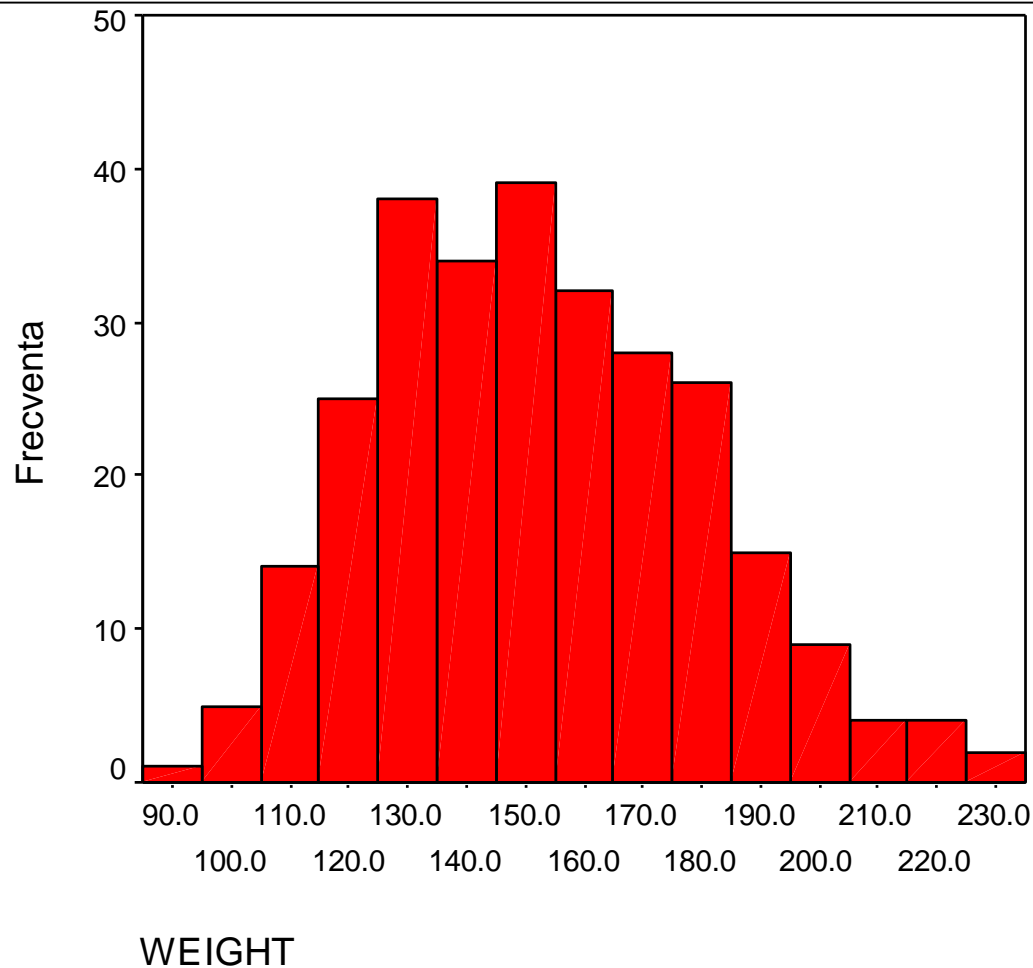
✚ Histograma

- indică forma distribuției de frecvențe.

✚ Box and Whisker Plot

- Indică forma și poate fi folositoare atunci când se compară două sau mai multe grupuri de subiecți.

Histogramă pentru evaluarea normalității

⇒ Greutatea măsurată
la 276 indivizi

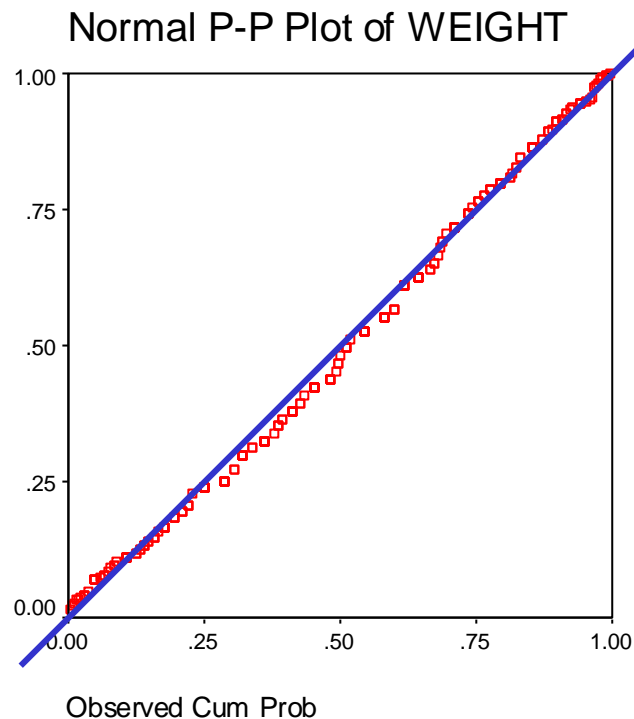
Std. Dev = 27.17

Mean = 152.4

N = 276.00

Evaluarea normalității prin inspectarea vizuală a histogramei

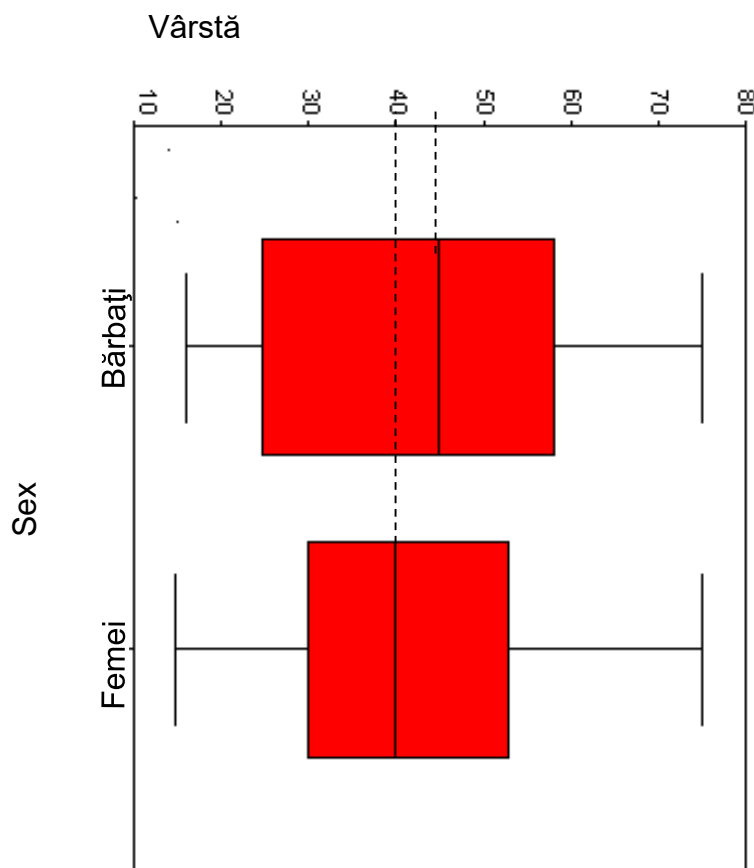
Grafic de evaluarea normalității

- Acest grafic **vă ajută** să evaluați dacă se poate presupune că datele dvs. provin de la o distribuție normală
- Orice îndepărtare de la **linia dreaptă** este văzută ca o îndepărtare a datelor eșantionului de la normalitate

Box and Whisker Plot

⇒ Vârsta a 276 indivizi (118 bărbați și 158 femei)

Box and whisker plot:

- **Mediana** – linia orizontală din dreptunghi
- **25a și 75a percentilă** marginile dreptunghiului
- **Minimum și maximum** mustățile
- **Valorile extreme** în afara mustăților